

Esipuhe

Vastavuoroisuus käsitteenä ja toimintana

Yksi syy siihen, miksi ihmistieteitä ei pidetä samaan tapaan edistyvinä kuin kokeellisia luonnontieteitä, lienee se, että humanistisissa ja yhteiskuntatieteissä palataan yhä uudelleen samoihin aiheisiin, joiden merkitys ei paljosta tutkimisesta huolimatta näytä tyhjentyvän. Yksi tällainen, tutkimukseen yhä uudelleen palaava kysymys – vastavuoroisuus – on *Teologisen Aikakauskirjan* käsillä olevan numeron kirjoitusten aihe. Kirjoittajat on saattanut aiheen äärelle ja toistensa yhteyteen sosiaalietiikan jatkokoulutettavien joulukuussa 2016 järjestämä, vastavuoroisuutta pohtinut tutkimusseminaari.

Ensimmäisessä artikkelissa vastavuoroisuuden käsitettä käytetään analyysivälineenä. Tutkin omasa kirjoituksessani, kuinka hyvinvointiyhteiskuntaa voidaan tarkastella moraalifilosofisena hankkeena käyttämällä näkökulmana vastavuoroisuuden toteutumista. Hahmottelen erilaisten sosiaalipoliittisten ratkaisujen taustalla olevia lähtökohdotehtäviä mutta luonnostelen myös käsitteellisiä resursseja nykymallisen hyvinvointiyhteiskunnan ongelmien ratkaisemiseen.

Samantyyppistä aihetta astetta käytännöllisemmästä näkökulmasta käsittelee professori Maritta Törrönen, joka tutkii artikkelissaan hyvinvointia luovia, sosiaalista pääomaa ilmentäviä vastavuoroisuussuhteita yhteiskunnan ja ihmisten yhteiselämän eri tasoilla.

Professori Johannes Eurich ottaa lähtökohdaksi John Rawlsin oikeudenmukaisuusteoriaan palautuvan käsityksen vastavuoroisuudesta keskenään tasavertaisten toimijoiden suhteena. Hän kritisoi teorian puutteita erityisesti vajakykyisten ihmisten

kannalta ja hahmottelee, kuinka teologisen etiikan solidaarisuus käsitys ja armeliaan rakkauden idea voivat korjata puutteet ja täydentää rawlsilaista vastavuoroisuuskäsitystä.

Teologian tohtori Mari Stenlund tarkastelee kokemusperustaiseksi käsiteanalyysiksi kutsumaansa tutkimusmetodia. Selvitettyään lähestymistavan perusteet hän kysyy, missä merkityksessä sitä voi pitää vastavuoroisuutta toteuttavana tutkimusmenetelmänä ja kuinka tutkimusasetelmassa ilmenevä vastavuoroisuus ja valta ovat yhteydessä toisiinsa.

Dosentti Henrietta Grönlundin ja teologian tohtori Anna Salosen kirjoituksessa tutkitaan, kuinka sosiaaliteoreetikkojen muotoilemat vastavuoroisuuskäsitteet sopivat kuvaamaan vapaaehtoisen auttamistoiminnan kohteen ymmärrystä omasta asemastaan ja toiminnastaan hänen ottaessaan vastaan muiden apua. He osoittavat, että vastavuoroisuuden käsitettä on kehitettävä edelleen, jotta avun vastaanottamisen monimuotoista dynamiikkaa voitaisiin ymmärtää.

Dosentti Ville Päivänsalon katsausartikkeli keskittyy pohtimaan Rawlsin vastavuoroisuuskäsitystä terveysoikeuksien toteutumisen kannalta tilanteessa, jossa kansallisvaltioiden rajat ovat muuttuneet huokoisiksi ja jossa turvapaikanhakijoiden määrä uhkaa muodostaa järjestyneen yhteiskunnan voimavaroja ja kansalaisten oikeudenmukaisuuskäsityksiä koettelevan kriisin. Kun ihmisten ja valtioiden keskinäisriippuvuudesta on tullut epäämätön tosiasia, on yritettävä muotoilla uudenlaisia ylikansallista vastuunkantoa kuvaavia vastavuoroisuusmalleja.